

Nytt fra

ØSTMARKA

Medlemsblad for Østmarkas Venner 52. årgang Nr. 3/2018

*Minneord om Tullik og Kai
Østmarka imponerte
Insektenes planet*

Adkomsten til Østmarka gjennom Ekebergdalen må sikres

Av Helga Gunnarsdóttir

Lederen har ordet:

Enebakk kommune har nylig hatt Kommunedelplan for idrett og friluftsliv på høring. Det er meget prisverdig at kommunen utarbeider en slik plan, og Østmarkas Venner (ØV) støtter flere av planens mål og forslag til tiltak. Den aller viktigste oppgaven som må løses i forbindelse med planen, er å sikre befolkningen tilgang til Østmarka via Ekebergdalen.

Enebakk er en kommune med mange flotte områder for friluftsliv, det være seg i skogen eller i kulturlandskapet. Etter vår mening er Ekebergdalen og Børtervassdraget, som går fra Østmarka naturreservat og ned til Øyeren, Enebakks mest opplevelsesrike naturområde. Området byr også på en meget rik og spennende kulturhistorie og kulturlandskap, særlig knyttet til de to gårdene Ekeberg og Børter. ØV påpeker i sin høringsuttalelse til kommunedelplanen at områdene ved den nordlige delen av Børtervann er meget populære til friluftsliv og har et potensial til å bli mye mer brukt av både Enebakks innbyggere og andre.

I over 20 år har imidlertid adkomsten til området fra Ekebergdalen vært tilnærmet hermetisk stengt for allmennheten, på tross av at frilufsloven både tillater fri ferdsel i utmark og har forbud mot «sjikanøse stengs-

ler og uheimlete forbudsskilt». Særlig den ene grunneieren har, i tillegg til å ha oppført ulovlige stengsler, både verbalt og fysisk gått til angrep på turgåere som han mener urettmessig har oppholdt seg på hans skogseiendom. En av sakene førte til en domfellelse av grunneier.

ØV har arbeidet mye med denne saken, sammen med Oslo og Omland friluftsråd, fra midten av 1990-tallet og utover på 2000-tallet. I 2006 krevde vi, i brev til kommunen, fjerning av ulovlige stengsler på Børter gård. Vi foreslo også så tidlig som i 2003 etablering av en tursti langs Børterelva og mellom gårdene. Denne turstien ville muliggjort en forbindelse mellom skogsbilveien vest for Ekeberg gård og slutten på den offentlige veien (Sandhaugen) innerst i Ekebergdalen, uten å gå via gårdstunene. Vi mener at turstien ikke ville være til sjenanse for grunneierne. Slik ville dalen oppover til Børtervann blitt tilgjengelig for dem som ønsker å benytte de unike mulighetene til å padle kano gjennom Østmarka fra Losbyvassdraget og videre på Børtervassdraget til Ekebergdalen. Området ville også blitt tilgjengelig for familier med barnevogn og barn på sykkel.

Etter mange års arbeid, mye ståhei og alvorlige konflikter rundt bortvisning av turgåere

Nytt fra Østmarka – Medlemsblad for Østmarkas Venner

Ansvarlig utgiver: Østmarkas Venner,
Postboks 85 Nordstrand, 1112 Oslo
Redaktør: Helga Gunnarsdóttir
Assisterende redaktør: Bjarne Røsjo
e-post: Bjarne.rosjo@brmedia.no

Forsidebilde: *Bever i Østmarka.*
Foto: Lars Lindland
Grafisk design, repro og trykking: 07 Media – 07.no
Opplag: 4 300
Frist for stoff til neste nr. 1. november 2018

over Børter, må vi dessverre konkludere at utfordringene med adkomsten til Østmarka via Ekebergdalen på ingen måte er tilfredsstillende løst. Det er derfor skuffende at kommunedelplanen for idrett og friluftsliv verken omtaler den fastlåste konflikten mellom friluftsfolket og to grunneiere, eller tar opp igjen tråden fra juni 2011, da kommunestyret vedtok at «Det arbeides videre med en turveitrasé i Ekebergdalen...».

Dessverre valgte kommunen i 2011, i samarbeid med de aktuelle grunneierne, å etablere to stier som går i lange sløyfer utenom begge gårdene og vassdraget. ØV var skeptiske til vedtaket i 2011 om erstatningsstier rundt Børter og Ekeberg, fordi vi fryktet at de var for krevende og derfor ikke ville bli brukt. Mye tyder på at vi får rett i våre antakelser.

Stien utenom Ekeberg-eiendommen er så godt som ferdig, og kommunen har prisverdig bygget en utfartsparkering og en fin bro over elva, og sørget for merking delvis over innmark og i skog. Det er anlagt en sti som går en stor omvei utenom gården, til den kommer inn på skogsbilveien godt innenfor gården. Denne stien kan tenkes å bli brukt en del, men det er ikke mulig å frakte kano på stien, trille barnevogn eller sykle. Og stien er en stor omvei for å komme inn til Børtervann.

Stien utenom Børter gård er ennå ikke helt ferdigstilt, og her har blant annet kommunen ikke oppfylt sin del av avtalen. ØV har

gått stien, og særlig traseen på Børters eiendom er etter vår mening ubrukkelig både for turgåere og til frakt av kano. En svært bratt bakke opp fra Fudalstjern og så like bratt ned igjen til Børtervann gjør stien særlig utfordrende. Stien kan følgelig ikke benyttes av barnefamilier med vogn og sykkel eller til å trille kano.

Vår konklusjon er at adkomsten til Østmarka via Ekebergdalen, etter mer enn 20 års strid, på ingen måte er løst. Denne viktige og vakre delen av Østmarka er fortsatt vanskelig tilgjengelig for turgåere og ikke tilgjengelig for familier med barnevogn og sykkel. Området er også utilgjengelig for kano-padlere som kommer fra andre deler av Østmarka og vil avslutte turen i Ekebergdalen, eller de som vil fra Enebakk og inn til friluftslivsidyllen Børtervann.

Situasjonen slik den er beskrevet over imøtekommer overhodet ikke målene i kommunedelplanen til Enebakk kommune, der det er pekt på at det er viktig å legge til rette for at alle grupper av befolkningen kan drive egenorganisert trening og mosjonsaktivitet – og at det er viktig at kommunen har mange gode nærmiljøanlegg og lett tilgang til Østmarka.

Å sikre befolkningen tilgang til Østmarka via Ekebergdalen til fots, med barnevogn, sykkel og med kano må bli Enebakk kommunes viktigste oppgave i denne kommunedelplanen.

Styret i Østmarkas Venner 2018–2019

Leder: Helga Gunnarsdóttir 959 92 349

Sigmund Hågvar 917 14 510
Bente Lise Dagenborg 419 22 941
Ingunn Lian Nylund 949 82 006
Johan Ellingsen 909 21 568

Nestleder: Kjell Erik Sandberg 996 39 686

Kristin Lund 957 09 166
Varamedlemmer: Lars Lindland 917 58 485
Bjørnar Thøgersen 416 25 025
Haakon Aaen 926 19 007

Medlemsregister og regnskap: Ingunn Lian Nylund 949 82 006
E-post til styret og ansatte: fornavn@ostmarkasvenner.no

Ola Elvestuen likte det han så fra toppen av branntårnet på Kjerringhøgda. ØVs leder Helga Gunnarsdóttir ga ham et eksemplar av det nye Østmarka-kartet og orienterte om de mest aktuelle områdene mellom Spinneren og Østmarka naturreservat.

Østmarka imponerte Ola Elvestuen

Tekst og foto: Bjarne Røsjo

– Det er ikke ofte du ser et så stort og langt på vei uberørt landskap. Og dette landskapet ligger attpåtil nær både hovedstaden vår og de tett befolkede områdene omkring, sa en imponert Ola Elvestuen etter å ha sett hele Østmarka fra toppen av branntårnet på Kjerringhøgda.

Klima- og miljøminister Ola Elvestuen har jobbet mye med planene om en nasjonal-park i Østmarka, etter at Østmarkas Venner (ØV) presenterte ideen og argumentasjonen for ham i mai 2012. Men noen ordentlig tur i Østmarka var det aldri blitt tid til, verken mens Elvestuen var miljøbyråd i Oslo, leder av Stortingets energi- og miljøkomite, eller etter at han ble statsråd i januar 2018.

Men i begynnelsen av juli klaffet det omsider med en tur i Østmarka. ØV stilte med organisasjonens nåværende leder Helga Gunnarsdóttir som vert og den forrige lederen, enebakkingen Johan Ellingsen, som kjentmann. Statsråden med følge og ØV-delegasjonen møttes på Bysetermåsan og la straks i vei en drøy kilometer i oppoverbakke mot Kjerringhøgda, men underveis ble det en

På stien mellom Kjerringhøgda og Vangen ble Ola Elvestuen flankert av ØVs forrige leder Johan Ellingsen (foran) og den nåværende lederen, Helga Gunnarsdóttir.

liten og kjærkommen stans på den vesle myra like nedenfor høgda. Der var nemlig mul-tene blitt modne for flere dager siden, og utrolig nok hadde ingen plukket dem like ved en av de mest brukte stiene i Østmarka.

Med kikkert i branntårnet

Ola Elvestuen fortalte på ØVs årsmøte i mars 2018 at han var blitt overrasket da han første gang fikk høre om de store og nokså ubørørte naturverdiene som fortsatt finnes rett utenfor Oslo.

– De naturverdiene har en annen karakter og er større enn det vi finner i for eksempel Nordmarka. Østmarka inneholder nemlig et sammenhengende inngrepsfritt skogsområde av en størrelse som vi ikke har andre steder på sørøstlandet, sa Elvestuen på årsmøtet.

Etter at statsråden hadde brukt kikkerten og skuet ut over det sammenhengende skogsområdet som ligger rundt branntårnet på Kjerringhøgda, var han synlig imponert.

– Det er mange som ikke har vært klar over at vi har en slik flott mulighet like ved et område hvor det bor veldig mange mennesker. Men etter at Østmarkas Venner tok opp diskusjonen om en nasjonalpark i Østmarka, har mange flere mennesker blitt bevisst på akkurat det, sa Elvestuen.

Nasjonalpark er byutvikling

Ola Elvestuen kunngjorde i begynnelsen av mars at han hadde bestilt en kartlegging av verneverdiene i Østmarka, som et første skritt i arbeidet for å etablere en nasjonalpark.

– Det er først og fremst naturverdiene, og kvaliteten på skogen i seg selv, som avgjør om dette kan bli en nasjonalpark. Nærheten til tett befolkede områder er bare en tilleggsdimensjon. Men jeg vil gjerne gjenta det jeg har sagt tidligere, om at dette med å etablere en nasjonalpark også handler om byutvikling. Å ha en nasjonalpark like utenfor Oslo er like mye byutvikling som Øyafestivalen, Holmenkollen, Oslofjorden med øyene og alle de andre flotte elementene som til sammen gjør Oslo til en veldig spennende by, sa Elvestuen.

Østmarka ligger tett ved Norges tettest befolkede område, men det ser ikke sånn ut fra toppen av Kjerringhøgda – selv ikke gjennom en kraftig kikkert.

Dagsavisens journalist og fotograf var med på turen opp i branntårnet på Kjerringhøgda og benyttet anledningen til å lage et sommerportrett av Elvestuen.

Viktig med representativt vern

– Dette er det største, inngrepsfrie skogsområdet på sørøstlandet. Det er flekker med verdifulle naturtyper, og mye eldre og gammel skog. I tillegg er det et område med mye historie, sa Elvestuen til Dagsavisen.

Han trakk også frem viktigheten av det han kalte representativt vern: Det er et mål å ta vare på alle variasjoner av naturtyper og landskap i Norge, og i dag mangler Norge en nasjonalpark som representerer de lavereliggende skogsområdene på Østlandet.

Fra Kjerringhøgda gikk turen videre på kupert og sommerhete stier til markastua Vanen, hvor bestyreren Roy Knutsen ventet

med karbonader, kanelboller og forfriskende drikke i varmen. Og så måtte statsråden haste videre til neste møte, på Rustadsaga i Østmarka, til tross for at det allerede var blitt sent på ettermiddagen.

Venter spent på utredningen

– Vi er veldig glade for at Ola Elvestuen tok seg tid til en tur i Østmarka, og vi merket jo at han likte det han så både med og uten kikkert. Vi i Østmarkas Venner er overbevist om at variasjonen i naturtyper, skogslandskapet, vassdragene og den relativt inngrepsfrie naturen, sammen med kulturhistorien, har de kvalitetene som trengs for å bli nasjonalpark. Nå venter vi spent på resultatene av den kommende kartleggingen av naturverdier som er bebudet rundt nyttår, sier ØVs leder Helga Gunnarsdóttir i en oppsummering av Elvestuens besøk i Østmarka.

Sidesprang til ukjente stier i Hauktjern friluftslivsområde

Hva: Tur på ukjente stier
Hvor: Hauktjern friluftslivsområde
Hvem: NNV Oslo sør i samarbeid med Østmarkas Venner
Når: Søndag 23. september 2018 kl. 12:00–15:00

Opplev eventyrlige Østmarka i høstdrakt. Ta et sidesprang, vekk fra turveiene der alle går.

Søndag 23. september merker vi en sti gjennom spennende eventyrskog i Hauktjern friluftslivsområde. Vi inviterer forbipasserende til å prøve et sidesprang fra turveien ved Sarabråten ved Nøklevann. Ved Krokthjern byr Naturvernforbundet og Østmarkas Venner på kaffe, saft og kjeks ved bålet. Vi tar gjerne en prat om Østmarka og skogens verdi som turområde og om biologisk mangfold.

Du går turen selv langs den merka stien og starter når det passer mellom 12:00 og 14:30. Klokka 15:00 slukkes bålet og merkene tas ned. Ta på sko etter værforholdene. Alle er velkommen til å prøve en ny tur.

*Kom og slå av en prat
ved vakre Krokthjern; vi
har kaffen klar.
Foto: Steinar Saghaug.*

Følg med for oppdatert informasjon på www.ostmarkasvenner.no

Lang tenkning om nasjonalparken

Tekst: Sigmund Hågvar

Naturvernets viktigste oppgave er antagelig å tenke langsiktig. Hva kan og bør reddes inn i fremtiden, mens verdiene ennå finnes? For det er mange kortsiktige interesser som gnager på norsk natur.

En ny vei her, et hyttefelt der, en transformatorstasjon eller en gjennomskjærende høyspentlinje et annet sted, kanskje støyende vindturbiner på åsen, eller et nysprengt hull i berget, der elvevannet tvinges til å fortsette sin ferd i mørket. Bare innenfor vernede områder lever naturen trygt. Bare der hvor varig grense er satt, kan vi rolig sette våre føtter og tenke: Hit kan jeg komme også i min alderdom. Her vil de blomstene jeg kjenner fremdeles vokse. Her vil jeg finne igjen den gamle furua som jeg liker å sitte inntil. Her vil freden og stillheten overleve. Og hit kan mine barn og barnebarn søke og hente livskvalitet. Men også den sky tiuren, den nattaktive beveren og den vakre svalehalesommerfuglen vil fortsette sine liv her. I generasjoner.

Noen områder skal være vår naturarv – perler i norsk natur. Og noen områder skal være perler i våre hoder. Naturvernere er *imot* inngrep fordi man er *for* et annet sett verdier. Naturvern er en ja-kamp: Ja til naturs mangfold og ekthet, ja til allemannsretten, ja til stillhet og ettertanke, ja til skjønnhet, og ja til livskvalitet for de unge og de ufødte.

Det er derfor vi holder ut. Det er derfor naturvern kjennes meningsfullt. Og det er derfor sorgen oppleves så sterkt når vi taper.

I Bærum kommune hadde man i 2015 en avstemning om bygdas mest verdifulle friluftsområde. Resultatet overrasket ikke: Det var Kolsås-Dælivann landskapsvernområde. I år feirer Bærum kommune 40 års-jubileum for vernet, med et stort program i Sandvika. Ingen politiker ville i dag våge å fremsette forslag om inngrep her. Men da vernet ble vedtatt i 1978, måtte Miljøverndepartementet overkjøre kommunens kortsiktige ønsker. Kommunen hadde en rekke planer om inngrep, blant annet boligområder og veier. I dag er Bærum kommune svært stolt over å kunne tilby innbyggerne «naturbetinget livskvalitet».

Nå er forslaget om Østmarka nasjonalpark under utredning. Nasjonalparker tar ofte mange år å få etablert. For noen er det en modningssak. Flere nasjonalparker som vi i dag verdsetter høyt, har vært konfliktfylte. Den største av dem, Hardangervidda nasjonalpark, gikk så vidt igjennom i Stortinget! Tenker vi oss femti eller hundre år framover,

Skogen tar alltid imot meg. Den svikter meg aldri... Foto: Bjarne Røsjø

kan utbyggingspresset på Østmarka bli stort. Markagrensen kan bli dyttet innover. Alle- rede i dag finnes det politikere som ønsker dette. Men en nasjonalparkgrense står mye fastere – den kan bare oppheves ved kongelig resolusjon på slottet.

Når Oslo-området blir enda tettere befolket, kan veiløs, spennende natur like ved hoved- staden bli viktig for folkehelsen. Stillhet er allerede et ettersøkt gode. Boka som Øst- markas Venner utga ved 50-årsjubileet i 2016

demonstrerte et vidt spekter av verdier. Ikke bare sommerfugler, fiskeørn og orkideer, men at du kan gå til skogen med dine tan- ker. Du kan gå til skogen og stillheten med din dype sorg, og få lindring. Du kan gå til Østmarka med din glede og utfolde ditt over- skudd. Der veien slutter, kan du legge igjen dine bekymringer. Og du kan stoppe opp på et travelt tidspunkt på jobben og tenke: Skogen ligger der jo. Den tar alltid imot meg. Den svikter meg aldri.

Sentrale personer under årets minneseremoni ved Milorg-bautaen på Sarabråten: Oslos varaordfører Khamshajiny Gunaratnam og Ivar Ekanger. Foto: Steinar Saghaug.

Til minne om krigshelter og æresmedlemmer

Tekst: Bjarne Røsjø

Den årlige minnestunden ved Milorg-bautaen på Sarabråten fikk en ny dimensjon i 2018. I tillegg til å minnes de ni Milorg-soldatene som ofret livet i kampen mot nazismen under andre verdenskrig, fikk de mange frammøtte også anledning til å minnes ØVs nylig avdøde æresmedlemmer Kai Ekanger og Tullik Valstad.

Tullik Valstad tok aktivt del i Milorg under krigen, sammen med sin mann Knut Valstad. De var også med på å reise bautaen på Sarabråten i sin tid. Kai Ekanger var styreleder i Østmarkas Venner i to perioder, og hadde hovedansvaret for minnestunden på Sara-

bråten i svært mange år. ØVs styreleder Helga Gunnarsdóttir minnet de to æresmedlemmene i sin tale, og sammen med varaordføreren la hun ned blomster på den lille bautaen til minne om de to. Se også minneordene på annet sted i dette medlemsbladet.

Koret Fornebu Singers bidro til å skape høytid og stemning, som tidligere år. Foto: ØV

Årets hovedtaler under minnestunden, som ble arrangert 7. juni, var Oslos varaordfører Khamshajiny Gunaratnam (Ap). Hun har selv førstehånds erfaring om hva det vil si å bli utsatt for ekstreme hendelser – hun var nemlig på Utøya 22. juli 2011 – men det nevnte hun bare i en bisetning. Hun valgte isteden å fokusere på de ni Milorg-soldatene og deres skjebne, og slik holdt hun en av de mest gripende hovedtalene som Sarabråten har opplevd på mange år.

– Minnet om de som kjempet må tas videre. Det er få tidsvitner igjen, og det er viktig å få fortalt de historiene som finnes. Vi ser ofte historiene vist gjennom filmer som *Max Manus* og *Kongens nei*, men steder som denne bautaen gjør historiene mer virkelige, sa Gunaratnam blant annet.

– Etter at de ni unge mennene ble drept, ble de senket i Oslofjorden. De pårørende ble frarøvet en grav å gå til. Det er derfor det er fint at vi har denne bautaen, så vi kan minnes deres liv 73 år etter hendelsen, på tross av Gestapos forsøk på å gjøre dem glemt, tilføyde hun.

Seremonien ble ledet av Ivar Ekanger, som er Kai Ekangers sønn. Koret Fornebu singers skapte en magisk stemning da de framførte «Til ungdommen», og Østre Aker Musikkorps bidro til å skape høytid og stemning. Nordahl Griegs dikt «Til ungdommen», med musikk av Otto Mortensen, ble sunget for 32. år på rad.

Arrangementet var godt besøkt i det fine varme været.

Kai Ekanger holder tale under Milorg-arrangementet på Sarabråten i 2016. Foto: Bjarne Røsjø.

Minneord etter Kai Ekanger

Det var tungt å få beskjeden om at Østmarkas Venners æresmedlem Kai Ekanger døde 23. mai, nesten 89 år gammel. Vi er mange som har grunn til å takke Kai for hans vennlighet, hans alltid gode humør, hans enorme samfunnsengasjement, og hans store evne og vilje til å formidle en viktig del av norges-historien.

De vel 4000 medlemmene i Østmarkas Venner (ØV) kan blant annet takke Kai, som ble født 18. juli 1929, for at han var med på å stifte organisasjonen i 1966. Han var også organisasjonens leder i to perioder, fra 1988 til 1990 og fra 1993 til 1998, og i flere år redaktør av medlemsbladet Nytt fra Østmarka. På årsmøtet i mars 2000 ble han, til

stående applaus, utnevnt som æresmedlem for hans særdeles verdifulle innsats for Østmarka.

Men det var ikke bare ØV han engasjerte seg i: Han hadde også sentrale verv i blant annet Bøler Vel og Fellesråd, Bøler skoles venner, Bøler Samfunnshus, og så videre. Han var også leder for Bølers bydelsutvalg fra 1975 til 1979 og fra 1987 til 1989.

Kai var utdannet jurist og begynte yrkeskarrieren som sekretær i Statens vegvesen i Akershus. Deretter arbeidet han som advokat ved LOs juridiske kontor fra 1971. I 1985 gikk han over i en stilling som kontorsjef i Vegdirektoratet. Han var også kommunalråd i Oslo og formann i bygningsrådet i en ettårsperiode.

Kais engasjement hadde alltid en forankring i arbeiderbevegelsen, og i et ønske om å bidra til å skape et bedre samfunn. Han tilhørte EU-motstanderne i arbeiderbevegelsen før begge folkeavstemninger. Før folkeavstemningen i 1972 jobbet han i LO, og han var tydelig på at han hadde et annet standpunkt enn LO og Ap. Etter folkeavstemningen kom han inn som statssekretær i Justisdepartementet etter forslag fra LO-leder Tor Aspen-gren. Det vil si, Kai fikk egentlig ikke noe valg, men beskjed om at han var statssekretær fra i morgen!

Kai satt som statssekretær i Justisdepartementet under justisminister Inger Louise Valle fram til 1979, og sammen satte de varige spor etter seg. Han satt også tre perioder i Oslo bystyre, og var innvalgt som vararepresentant fra Arbeiderpartiet i Oslo til Stortinget i perioden 1997-2001. Han fikk

*Kai Ekanger på Østmarkas Venners årsmøte i 2016.
Foto: Steinar Saghaug.*

Kongens fortjenstmedalje i gull i 2004, for sitt store samfunnsengasjement.

Kai var blant annet primus motor bak den årlige minnestunden ved Milorg-bautaeen på Sarabråten i Østmarka i utrolige 51 år på rad! Bautaen ble reist i 1946 til minne om ni Milorg-jegere som mistet livet i kamp mot nazistene under annen verdenskrig, og Kai sørget blant annet for å rekruttere hovedtalere til arrangementet.

Listen over hovedtalere ved Milorg-bautaeen viser at Kai beholdt sitt samfunnsengasjement og sitt store kontaktnett helt til det siste, for hovedtalerne var alltid sentrale personer som kunne formidle viktige budskap. Ved arrangementet i 2017, som ble det siste

Kai fikk vært med på, var det for eksempel historikeren Lars Borge­srud som holdt minnetalen ved bautaen. Året før hadde Kai rekruttert Stortingets visepresident Marit Nybakk. Listen over hovedtalere gjennom 51 år omfatter ellers blant annet Gunnar Søn­steby, Brynjulf Bull, Trygve Bratteli, Jens Chr. Hauge, Erik Bye, Wanda Heger, Jo Ben­kow, Kirsti Kolle Grøndahl, Thorvald Stol­tenberg, Jens Stoltenberg, og så videre. Da til og med kong Harald kom til Sarabråten i 2001, for å hilse på en gruppe Milorg-folk som ville minnes sine falne venner, kom det hele 1200 mennesker for å delta i seremonien. Du trenger en person av Kai Ekangers støp­ning for å få til noe slikt.

I Østmarkas Venners jubileumsbok «Hyllest til Østmarka» som kom ut i 2016, fortalte Kai litt om hvorfor han har vært så opptatt av at tradisjonen med en minneseremoni på Sarabråten skulle videreføres. Faren, Anders Ekanger, var nemlig motstandsmann og ble arrestert på Bryn stasjon 5. august 1944, mis­tenkt for å stå bak utdeling av illegale aviser. Den 41-årige lagerarbeideren ble banket opp allerede på stasjonen, og under avhør ble han kraftig slått og torturert før han samme dag ble fraktet til Lørenskog for å påvise trykkeriet. Da greide han på mirakuløst vis å flykte etter et skuddrama ved Langvannet i Lørenskog. Historien om farens arrestasjon, tortur og flukt som endte i Sverige, var mer hjerteskjærende og dramatisk enn noen aner. Den var nok ukjent for de fleste, inntil tre­bindsverket «Nådeløse nordmenn» av Eirik Veum kom ut i 2012–2014. Farens gripende historie var en sterk motivasjon for Kai for å holde krigshistorien levende for nye gene­rasjoner.

Krans fra Østmarkas Venner, ved bisettelsen i Alfaset gravlunds kapell 5. juni 2018. Foto: ØV.

Det er utrolig trist å ha mistet Kai, men midt i tristheten kan vi føle på en glede over å ha blitt kjent med en slik hedersmann av den gode, gamle skolen. I vårt minne er Kai nært knyttet til Milorg-bautaen på Sarabråten i Østmarka, og vi kommer også til å huske han for hans varme, vennlighet, kunnskaps­rikdom og engasjement. Kjære Kai: Du står som en bauta for oss, du også. Våre varme tanker går til hans kone Kari og sønnene Ivar og Svein. Vi lyser fred over ditt minne.

På vegne av Østmarkas Venner

Steinar Saghaug, styreleder 1998-2011

Johan G. Ellingsen, styreleder 2011-2017

Helga Gunnarsdóttir, styreleder 2017-nå

Lørdag 15. september • søndag 16. september SPILLET OM SARABRÅTEN 2018

Settes opp på tunet på Sarabråten lørdag kl. 15.00 og søndag kl. 13.00.

Billetter: kr 200,-/pensjonister kr 150,-/barn kr 100,-. Husk kontanter.

Guidet tur i Sarabråten-/Hauktjernområdet søndag kl. 11.15.

Østensjø Kunstforening
Østensjø historielag
Østensjø barne- og ungdomsteater
Østmarkas Venner Bydel Østensjø

Til minne om Tullik Valstad

Det var mange som ville ta et siste farvel med Tullik Valstad, da hun ble bisatt 4. juni i det store kapellet ved Østre Gravlund. Tullik har nemlig betydd mer for den aktive bruken av Østmarka som orienteringsarena og friluftslivsområde enn kanskje noen andre, men vi har også mange andre grunner til å minnes henne med stor takknemlighet.

Tullik var 94 år da hun døde 18. mai 2018. Da hadde hun blant annet vært æresmedlem i Østmarkas Venner i litt over ti år, etter at hun ble utnevnt på organisasjonens årsmøte i 2008 – til stående ovasjoner fra de fremmøtte. Så sent som 6. desember 2017 var hun med på julelunsjen for ØVs æresmedlemmer på Østmarksetra.

ØV har alltid vært opptatt av å få folk til å bruke den flotte Marka, og Tullik ble utnevnt til æresmedlem fordi hun hadde bidratt til nettopp det gjennom mange år. Hun deltok blant annet i stiftelsen av Oppsal Idrettsforening sommeren 1940, og hun sørget for at foreningen skulle være åpen for både kvinner og menn.

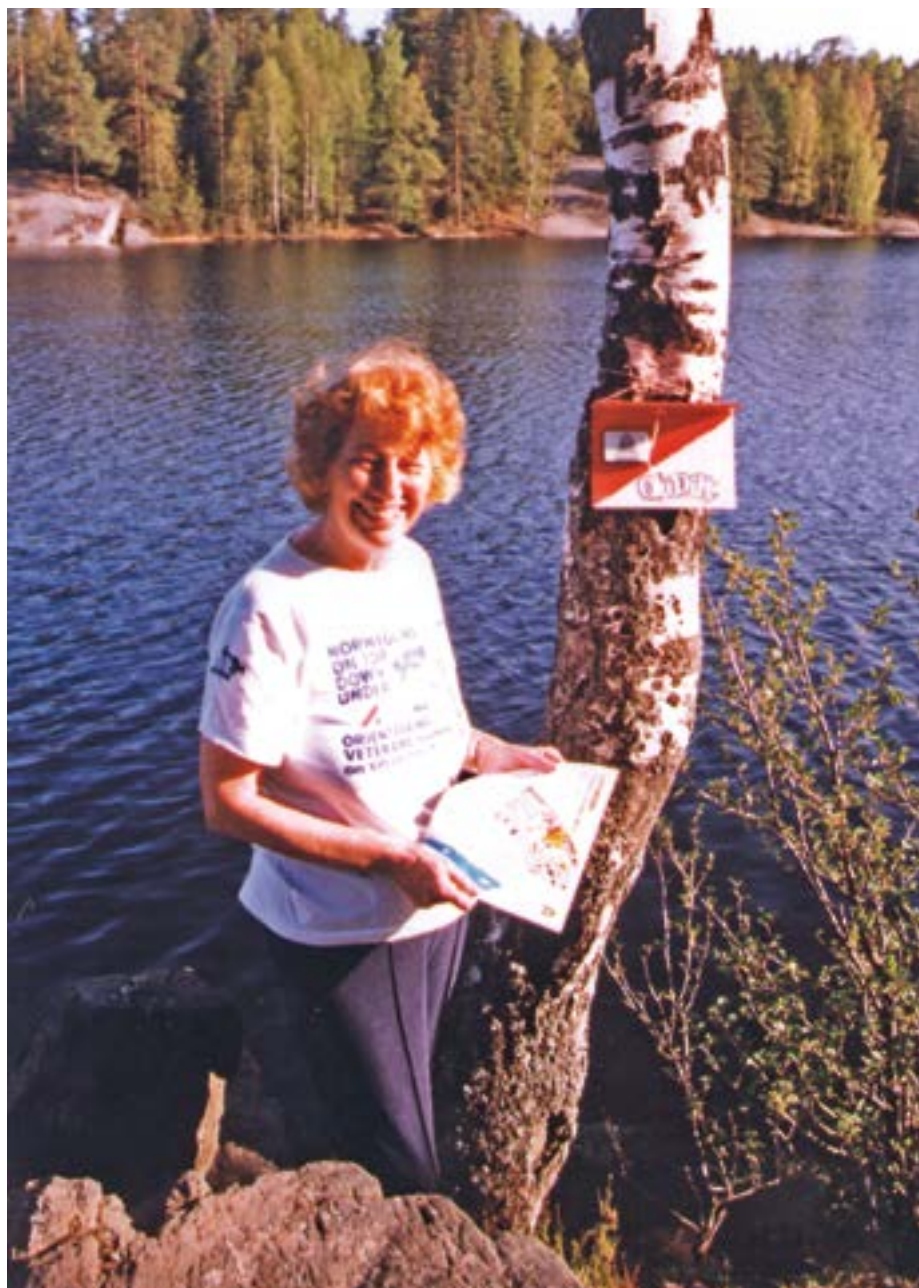
Tullik var alltid en ivrig orienteringsløper. Den interessen delte hun med ektemannen Knut Valstad (1922-1976), som – sammen med Tullik – var blant stifterne av orienteringsgruppa i Oppsal idrettsforening. Han var o-løper på landslagsnivå på 1950 og 60-tallet, og bidro i stor grad til utviklingen av den moderne o-sporten gjennom utarbeidelse av spesialtegnede orienteringskart.

Tullik fikk sølvmedalje i NM i 1950 og ble norgesmester i orientering i 1957, men hun var ikke så opptatt av egne medaljer. Hun viet isteden det meste av sin tid til organisering av idrett og friluftsliv for barn- og unge. Hun var rett og slett en foregangskvinne for kvinneidretten i landet vårt. I 1967 fikk hun OIFs bragdmerke, høyst velfortjent.

Tullik var i Norges orienteringsforbunds styre fra 1955 og ble nestleder i 1959. Hun var leder av orienteringsgruppa i Oppsal IF i 11 år. Tullik og Knut var sammen med o-gruppa i Oppsal vertskap og sto for driften av Mariholtet fra 1965 til 1970. Tullik etablerte Mariholtleiren på slutten av 60-tallet. Et tiltak for å gi unge orienterere i Oppsal nødvendige ferdigheter i orientering. Et vellykket opplegg som bidro til o-gruppas storhetstid på resultatlistene i hele 70-tallet.

Det var Tullik og Knut som dro i gang Ola Dilt så tidlig som i 1967, og dette opplegget for turorientering har vist seg så populært at det i år blir arrangert for 52. gang. Gjennom sin innsats for Ola Dilt har hun gitt utallige mosjonister eller «diltere» en rikere fritid gjennom den naturopplevelsen turorientering gir. Tullik skal ha mye av æren for at Ola Dilt fortsatt lever i beste velgående.

Tullik konkurrerte i feltsport gjennom Norges Lotteforbund. Her var hun aktiv på 1960- og 1970-tallet med flere 1. plasser internasjonalt og nasjonalt. Vant landskonkurransen i feltsport i 1964 og 1970.

Tullik Valstad ved Ulsrudvann i Østmarka. Foto: NTB-Scanpix

Tullik Valstad i desember 2017, da Østmarkas Venner inviterte sine æresmedlemmer til julelunsj på Østmarksetra. Foto: Steinar Saghaug.

Tullik fylte 17 år uka etter at Tyskland invaderte Norge i 1940. Hun og den tre år eldre Knut Valstad ble aktive i motstandsarbeidet. Knut var troppssjef i Milorggruppa 13132, og det var mange farefulle møter som ble avholdt i familiens leilighet i Ulsrudveien 16 hvor de bodde. Barnevogna til sønnen Tor som var født i 1943 skjulte ofte våpen.

Troppens virksomhet ble rullet opp av Gestapo. De ni Milorgjegerne, som Østmarkas Venner minnes hvert år på Sarabråten, ble drept like før krigen tok slutt. Knut Valstad og en rekke andre Milorg-folkene klarte å komme seg over til Sverige. Da Tullik fikk besøk av Gestapo lot hun som hun ikke ante hva Knut drev med, og ble heldigvis trodd.

Knut og Tullik var etter krigen sentrale i arbeidet med å få reist en minnebauta ved Sarabråten. Bautaen ble reist i 1946, og hvert eneste år etterpå har det vært arrangert minneseremonier ved Sarabråten i begynnelsen av juni.

Tullik Valstad var også med på å dra i gang det historiske Sarabråten-spillet, som ble ur-oppført i 1976. I september i år settes spillet opp igjen for tiende gang.

Mange Østmarka-venner har mistet en kjær venn og en rollemodell med Tulliks bortgang, men vi husker henne i våre hjerter. Alle som møtte Tullik, også i den høye alderen hun etter hvert oppnådde, forstod straks at dette var en kvinne med uvanlige ressurser og et varmt hjerte. Om henne kan det trygt sies at hun har vært aktiv både i krig og fred, og vi lyser fred over Tulliks gode minne.

På vegne av Østmarkas Venner

Steinar Saghaug, styreleder 1998-2011

Johan G. Ellingsen, styreleder 2011-2017

Helga Gunnarsdóttir, styreleder 2017-nå

Nytt turkart over Østmarka

Den første utgaven av «Turkart over Østmarka» ble utgitt for mer enn 50 år siden. Nå er turkartet revidert for sjuende gang, og den nye versjonen er både oversiktlig og detaljrik.

Siden 1964 har familien Valstad fra Oppsal sørget for at turgåere har gode og informative kart over Østmarka. Det var Knut Valstad (1922–1976), mannen til Tullik Valstad (se minneord), som selv tegnet den første utgaven, og etter hvert tok sønnen Tor Valstad over ansvaret. Reviderte utgaver av det første kartet kom i 1970, 1980 og 1987. I 1996 ble kartet nyutgitt, nå med moderne digital produksjonsteknikk. Siden da er kartet revidert i 2004 og 2010.

I mai 2018 kom enda en ny og revidert utgave, som nå er å få kjøpt på stuene i Østmarka. Det er mange nye navn på kartet, og detaljrikdommen er stor, med hele 16 740 objekter og 95 forskjellige kartsymboler. Allikevel er kartet, som er i målestokk 1:25 000, meget oversiktlig. Det dekker store deler av Østmarka med unntak av de mest østlige og sørøstlige deler.

Baksiden av kartet inneholder nyttig informasjon om både kartets historie, Oppsal orientering og Ola Dilt, Østmarkas Venner, adresser til andre markaforeninger, marka-

stuer og Bymiljøetaten – for å nevne noe. Selv den siste utviklingen i nasjonalparksaken er oppdatert.

Kartet er utgitt med økonomisk støtte fra Østmarkas Venner og koster kun 200 kroner.

Uvanlig opplevelse: Å sitte i en båt maks ti meter unna en bever som sitter på land og steller pelsen.

En uvanlig opplevelse på en helt vanlig dag

Tekst og foto: Lars Lindland

En god og varm forsommerdag tar jeg meg en kveldstur til den krystallklare «dronninga» av Østmarka, Lutvann. Sola er på vei ned bak tretoppene i vest, og temperaturen begynner å bli levelig. Det er vindstille, insektene våkner til liv og vakene brer seg ut over vannet.

Jeg blåser opp packraften min (en type gum-mibåt) og legger ut på vannet. I fint driv padler jeg forbi en god del badegjester, storkommen, et par fiskere, og andre som er ute og nyter den fine kvelden. Etter en halvtimes tid oppdager jeg noe som driver fremover i vannskorpa noen hundre meter foran meg.

Først tror jeg det er en and av et slag, men når jeg kommer nærmere viser det seg å være en ung bever. Det er alltid morsomt å møte på bever og de finnes jo i veldig mange av vannene i Østmarka, men ses som regel i skumringstimene.

Det er bare å nyte synet og øyeblikket, for om litt vil den nok slå med halen og forsvinne, tenker jeg. Riktig nok skjer akkurat det, men den dukker også opp igjen etter kun få meter under vann. Den svømmer rolig frem og tilbake langs land. Jeg legger fra meg padleåren og sitter og kikker på beveren. Selvfølgelig ligger det største teleobjektivet igjen hjemme denne dagen, så det blir ikke så mange bilder. Beveren finner noen kvister på et felt løvtre, som den begynner å kose seg med. Først liggende oppå en stein som går nesten helt opp til vannskorpa, og litt seinere under en liten hylle inne ved land.

Jeg har fulgt med den i cirka tjue minutter nå, og siden det er nesten vindstille driver jeg bare så vidt fremover og i retning beveren. Blikkene våre møtes mange ganger, og jeg er usikker på hvem av oss som fremstår som mest rar. Måltidet er konsumert, og beveren bestemmer seg for å ta en tur opp på land. Er det mulig? Her sitter jeg i en båt maks ti meter unna en bever som sitter på land og steller pelsen. Den tar seg god tid, og blir sittende i 10-15 minutter før den legger ut på en svømmetur igjen.

En herlig naturopplevelse på Lutvann, og det er på tide å sette kursen hjemover igjen.

Litt irritert på meg selv for at jeg la igjen teleobjektivet hjemme, bestemmer jeg meg for å ta en tur igjen neste kveld. Jeg ser det som helt usannsynlig å oppleve det samme to dager på rad, men det er uansett nok en fin kveld for padling i marka.

Båten blåses opp, og settes på vannet. Badegjester, storlommen, et par fiskere og andre

turgåere er på plass. Og så sannelig også beveren. Det er nesten så jeg må gni meg litt i øynene. Den utfører nøyaktig samme prosedyre i dag. Svømmer litt rundt, spiser litt og tusler opp på land for å stelle pelsen. En voksen bever ville nok vært langt mer sky, men denne ser ikke ut til å ha noe imot at jeg overværer og fotograferer både svømmeturer, måltid og kveldsstell.

Beveren sitter på land i nesten en halvtime mens jeg sitter i båten bare 10-20 meter unna. Et par tusen bilder og noen minutter med film på minnebrikka blir med meg hjem den kvelden, og jeg bestemmer meg for å ikke oppsøke den igjen. Den blir nok helt sikkert mer sky med alderen.

Jeg sitter igjen med takknemlighet for den flotte marka vi har rundt oss, og alle opplevelsene som venter bak neste sving. Det motiverer meg til å legge ut på nye turer, og jeg håper noen av mine opplevelser kan motivere andre til å søke ut i Østmarkas nær- og villmark for store og små opplevelser. Også på en helt vanlig dag.

Beveren finner noen kvister på et felt løvtre, som den begynner å kose seg med.

Guidet tur i den foreslåtte nasjonalparken i Østmarka

Hva: Guidet tur

Hvor: Oppmøte på parkeringen på Bysetermåsan

Hvem: Sigmund Hågvar er guide

Når: Søndag 21. oktober 2018 kl. 11:00-15:00

Østmarkas Venner inviterer til guidet tur i den foreslåtte nasjonalparken i Østmarka.

Turen starter fra Bysetermåsan og går opp til branntårnet på Kjerringhøgda og videre til Vangen.

Det blir pause med rast underveis.

Turen tar ca fire timer og går på stier og turveier, men det kan være noe ulendt og glatt noen steder. Vi anbefaler godt fottøy, klær etter vær, og en matpakke til rasten.

Alle er hjertelig velkommen. Arrangementet er gratis og det er ingen påmelding.

*På turen kan du beundre utsikten fra Branntårnet utover Østmarka og området som er foreslått som nasjonalpark.
Foto: ØV*

Følg med for oppdatert informasjon på www.ostmarkasvenner.no

Høstmøte Østmarkas Venner

Østmarkas Venner inviterer til et spennende høstmøte.
Tema annonseres senere.

Foto:
Espen Bratlie.

Tirsdag 6. november kl. 19:00 på Skullerudstua

Tradisjonen tro byr vi på kaffe og noe å bite i!

Alle er hjertelig velkomne til et spennende møte!

For nærmere informasjon om tema og program
følg med på www.ostmarkasvenner.no

Anne Sverdrup-Thygeson har forsket mye i Østmarka, og hennes kritikerroste bok om insekter er nå solgt til 14 land. Foto: Håkon Sparre, NMBU.

– Uten insektene rakner alt!

Anne Sverdrup-Thygesons kritikerroste bok om insekter har kommet i flere opplag på norsk og er så langt solgt til 14 forskjellige land. Boka handler om insekter fra hele verden, men du trenger ikke dra lenger enn til Østmarka for å finne seksbeinte kryp som har mye å fortelle.

Anne Sverdrup-Thygesons personlige favoritt-insekt fra Østmarka er sinoberbilla (*Cucujus cinnaberinus*), som bokstavelig talt lever mellom barken og veden på gamle ospetrær.

– Dette er en rødlistet art som vi finner på om lag 60 lokaliteter fra Vestfold og nedover Sørlandet. Men for noen år siden oppdaget vi altså denne sjeldne og vakre billen også ved Losby, forteller Sverdrup-Thygeson. Hun

er professor ved Norges miljø- og biovitenskapelige universitet (NMBU) på Ås og bor i Lørenskog, og er lommekjent i Østmarka etter både treningsturer og forskningsprosjekter i området.

Ordet «insekt» vekker negative assosiasjoner hos mange mennesker, om noe som kravler og kryper og stikker og klør og sprer sykdommer. Men professoren fra Ås og Løren-

skog ønsker isteden at vi bør lære oss å elske insektene: De er nemlig mye, mye viktigere enn de fleste har tenkt over.

Insektenes planet

– Livet på jorda ville rett og slett stoppe opp uten insektene. Det er derfor jeg har kalt boka for *Insektenes planet*, sier Sverdrup-Thygeson.

– Det er egentlig rart at mange mennesker synes insekter er litt ekle, det må skyldes at de vet for lite om dem. For hvis du vet litt om de rare livene mange av insektene lever, og hvor uhyre viktige de er, så går det nesten ikke an å la være å bli fascinert. Visste du for eksempel at maur lærte seg å bruke bladlus som melkekyr for ca. 100 millioner år siden, mens vår egen jordbruksrevolusjon er bare usle 10 000 år gammel? spør professoren.

– Eller visste du at insektene hadde verdensherredømmet i luftrommet på planeten vår i 150 millioner år, før det fantes andre skapninger som kunne fly? Insektene har vært her i noe sånt som 480 millioner år, og de har dermed sett dinosaurene både komme og gå. De har etter hvert utviklet en helt vanvittig variasjon i utseende og levemåte, og mange av dem lever i kompliserte samspill med blomster og andre dyr. Utrolig viktig, og spennende! fortsetter hun.

Det hjertet er fullt av...

Professoren leter litt før hun finner fram et ordtak som hennes franske forlegger kom med: «La bouche parler de l'abondance du cœur». – På norsk: Det hjertet er fullt av, renner munnen over med. Fint ordtak, ikke sant? Det du bryr deg om, tar du også vare på. Og hvis vi bare vet litt mer om insektene, bryr vi oss også om å passe på dem!

– Det er viktig å ha tilgang til natur i nærheten av der folk bor. Naturen bidrar nemlig til å gi oss bedre fysisk og psykisk helse, sier Sverdrup-Thygeson.

I dag har vi faktisk kommet så langt at vi må begynne å passe på insektene. De fleste har fått med seg at de viktige humlene og biene trues fra flere kanter, blant annet på grunn av sprøytemidler. Men det er ikke bare humler og bier som går tilbake: I november 2017 kom det en undersøkelse som viste at mengden flygende insekter i 63 tyske naturreservater er redusert med 75 prosent siden undersøkelsene ble startet i 1989. Det finnes ikke tilsvarende undersøkelser i Norge, men faresignalene er mange.

Alt rakner uten insektene

Anne Sverdrup-Thygeson kan snakke lenge om insektenes betydning – ikke bare for menneskene, men for alt liv på planeten.

– Insektene er helt avgjørende for at livet på kloden skal gå sin gang! Alt ville bare raknet uten insektene. De pollinerer planter, alle skjønner at det er viktig. Men det finnes

også ca. 11 000 planter som er avhengig av maur for å få spredd frøene. Mange av disse plantene kan du finne i Østmarka, som blåveis, hvitveis, frytle, og mange av fiolene. Dessuten samarbeider insektene med sopp og bakterier om å bryte ned døde planter og dyr – og uten den nedbrytingen ville kretsløpet i naturen stoppe opp. Visste du forresten at maurene på Manhattan spiser fast-food-rester tilsvarende 60 000 pølser i brød hvert år? Tenk om det hadde blitt liggende!

– I tillegg utgjør insektene en enorm biomasse, og derfor er de kjempeviktige som mat for andre dyr. De er på en måte naturens lim, fordi de kobler andre arter sammen. Mange insekter spiser planter, og så kommer både pattedyr, fugler, ferskvannsfisk og andre insekter og spiser dem igjen.

– Edderkoppene alene spiser samme mengde insekter hvert år som alle mennesker til sammen spiser kjøtt og fisk – og den vekten er tilfeldigvis omtrent lik vekten av alle mennesker på jorda. Det betyr at edderkoppene på jorden kunne spist opp alle mennesker på jorden og fortsatt vært litt sultne. Kanskje vi skal være glade for at de spiser insekter isteden!

Flat som et stykke papp

Hun skynder seg å tilføye at edderkoppene (og flåtten, for den saks skyld) ikke er insekter men edderkoppdyr, og derfor på siden av dagens tema.

– Det er mange spennende insekter i Østmarka, og min favoritt er som sagt den vakre sinoberbilla – som er flat som et stykke papp fordi den, bokstavelig talt, lever mellom barken og veden. Den er også på rød-

–Sinoberbilla er Anne Sverdrup-Thygesons personlige favoritt-insekt i Østmarka.
Foto: A. Sverdrup-Thygeson, NMBU.

lista, fordi den er så sjelden. Lørenskog kommune har faktisk den nordligste bestanden av sinoberbilla i Norge. (Se for øvrig en artikkel om sinoberbilla i Nytt fra Østmarka nr. 1/2014).

Anne Sverdrup-Thygeson har også funnet flere andre rødlistede insekter i Østmarka. Noen av dem har norske navn: Både barksmelleren (*Danosoma conspersa*) og taigasmelleren (*Denticollis borealis*) er klassifisert som sårbare arter, mens trollsmelleren (*Danosoma fasciata*) er sterkt truet. Det siste gjelder også arter som trebukken *Acmaeops septentrionis* og smelleren *Danosoma fasciata* – de to siste har ikke noe norsk navn. Smellere er (i parentes bemærket) en type biller som kjennes på at de kan «smelle» og kaste seg selv opp i luften hvis de havner på ryggen. Da lander de ofte på beina igjen.

Men insekter trenger ikke være vakre for å ha en historie å fortelle – selv den litt mindre sjarmende hjortelusfluen har interessante sider.

Den silkesvarte trollsmelleren er en bille som er kritisk truet. Hvis vi ikke slutter å hogge ned gammelskogen, kan den bli utryddet fra norsk natur. Foto: M. Virtala, via Wikimedia Commons.

– Det vanlige blant fluer og de fleste andre insekter er at hunnene legger egg som utvikler seg til en larve og etter hvert til en puppe, som det voksne insektet kommer ut av. Men hos hjortelusflua lever larven inne i moren, som har kjertler i «magen» som skiller ut et proteinrikt stoff som larven livnærer seg på. Du kan si at moren «ammer» larvene! Deretter blir larven til en puppe som moren slipper ned på bakken, og der ligger den til neste høst. Da klekker de voksne insektet, som straks flyr ut på jakt etter en pels å slå seg ned i. Og noen ganger havner den altså

i håret på et menneske. Der kan de være ganske irriterende, men den gode nyheten er at den ikke frakter med seg sykdommer.

Sprengninger ved Losby

Anne Sverdrup-Thygesen har hatt mange forskningsprosjekter på Losby, hvor de drev med aktiv bekjempelse av den unyttige (fra skogbrukersynspunkt) ospa fram til ca. 1970-tallet. Men deretter begynte ospene å vokse til igjen, og etter hvert kom Sverdrup-Thygeson i gang med et nytt forskningsprosjekt.

– Jeg har en spesiell interesse for insekter i død ved, og den døde veden er også den mest interessante for insektene som jobber med å bryte den ned. For noen år siden lagde vi noen høye stubber ved Losby, ved å bruke en tolv meter lang detonerende lunte som vi surret rundt stammen fire-fem meter over bakken. Så tente vi på en svartlunte og skyndte oss ned stigen, tok stigen under armen, og løp til det sa POFF! Det var ganske gøy slik lagde vi et 60-talls døde stubber som vi studerte i mange år etterpå, for å se på suksesjonen av insekter som flyttet inn.

Anne Sverdrup-Thygeson og kolleger ved NMBU er nå i gang med et nytt prosjekt, som går ut på å kartlegge hvilke insekter som finnes i de beste, gamle naturskogene i Sør-øst-Norge. – Vi har blant annet hengt ut feller i de to naturreservatene i Østmarka, som begge har fine områder med mye død ved.

Nasjonalpark er en glitrende idé

– *Hva synes du om Østmarkas Venners forslag om å etablere en nasjonalpark i Østmarka?*

Trebukken Acmaeops septentrionis lever under bark på nydød grov furu, men også på gran i sumpgranskog. Arten er kritisk truet. Foto: Arnstein Staverløkk, NINA/Artsdatabanken

– Det synes jeg er en glitrende ide! En slik nasjonalpark vil ha en stor verdi for alle kommunene rundt Østlandet, også i kroner og øre. For noen år siden regnet David Barton ved Norsk institutt for naturforskning NINA nemlig ut at Osloomarka er verdt milliarder av kroner, hvis man regner som en økonom.

– Dessuten er det opplagt viktig å ha tilgang til natur i nærheten av der folk bor, fordi naturen bidrar til å gi oss bedre fysisk og psykisk helse. Siste skrik i California for tida er det som kalles shinrin-yoku eller «skogs-bading», en opprinnelig japansk form for naturterapi som går ut på at folk betaler godt for å komme seg ut i en liten skog for å lytte, lukte og føle at de er i naturen. Så langt har vi ikke kommet i Norge ennå, men det er veldig viktig at vi klarer å ta vare på både «hundremeterskogene» og de litt større skogene som ligger i nærheten av der folk bor. Østmarka har allerede to fine kjerneområder i naturreservatene, og nasjonalparken kan bli et voldsomt fint tilskudd til hovedstaden, sier hun.

Noe kjent med anorakken...

Anne Sverdrup-Thygeson hadde skrevet mye om insekter på blant annet bloggen <http://blogg.nmbu.no/insektokologene/> før J.M. Stenersens forlag tok kontakt og lurte på om hun hadde lyst til å skrive en bok om temaet. På den bloggen er hun fortsatt aktiv, i tillegg til at hun er en etterspurt foredragsholder i både inn- og utland. Det er forresten ikke bare insekter som kan gi spennende opplevelser i Østmarka:

– For noen år siden drev jeg på med feltarbeid i flere dager inne i reservatet, en plass langt innenfor Røyrvannskoia. En dag hørte jeg på radioen at det hadde vært bankran i Lørenskog, og at ranerne hadde stukket av innover i skauen og kunne være farlige. Jeg tenkte ikke så mye på det før jeg kom over en liten høyde inne i skauen og fikk øye på en kar med ryggen til et stykke unna, med en plastpose i hver hånd. Jeg så for meg at plastposene var fullstappet med sedler og at dette var raneren. Med hjertet i halsen kastet jeg meg ned på bakken, samtidig som det demret for meg at det var noe kjent med den anorakken ... Jeg tittet opp igjen, da var personen borte. Men da jeg gikk videre fant jeg noen kjuker med tegnestifter som var satt inn for å markere vekstsonene. Det gikk opp for meg at det måtte være professor Sigmund Hågvær, min kjære kollega fra NMBU, jeg hadde sett! sier Anne Sverdrup-Thygeson og ler høyt.

– Er ikke han med i styret i Østmarkas Venner, forresten?

Østmarka-konkurransen: Hvor er dette?

Vinn et medlemskap og gi det til en venn.

Østmarkas Venner inviterer til en uhøytidelig vervekonkurransen. Vi spør rett og slett: Hvor er dette bildet tatt? Vi gir fine premier, i form av et gratis medlemskap i ett år, til de tre første som blir trukket ut med riktig svar.

Deltakerne i denne konkurransen er sannsynligvis allerede med i Østmarkas Venner, og vi ber derfor de tre vinnerne om å gi gave-medlemskapet videre til en god venn som *ikke* er medlem.

Førstepremievinneren får i tillegg tilsendt ett eksemplar av «Hyllest til Østmarka», jubileumsboka vår.

Hvis du vet hvor dette bildet er tatt, send en epost til konkurransen@ostmarkasvenner.no, med følgende innhold:

- Ditt eget navn og adresse
- Navn på stedet hvor bildet er tatt
- Navn, postadresse og epost-adresse til han eller hun du ønsker å gi et gratis medlemskap til

Hvis du isteden ønsker å gi bort et medlemskap uten å delta i konkurransen, kan du bruke et gavekort som du finner på nettsidene våre.

Hvor er dette?
Foto: Tor Ødemark.

Denne hilser jeg på når jeg går forbi. Mellom Hauktjern og Lille Haukåsen.

De anonyme steinene

Tekst og foto: Espen Bratlie

Istiden har jobbet godt med Østmarka. Vi ser spor overalt. Skuringsstriper, jettegryter, morener og ikke minst alle flyttblokkene som i tusentall ligger strødd omkring.

Flyttblokker er store steiner som isen har slitt løs og dratt med seg. Underveis har de blitt bearbeidet i ulik grad. I Østmarka har de mest kjente fått egne navn:

Fandens prekestol, også kalt Djevelens prekestol eller Nuggerudsteinen, øst for Haukåsen. Trollkjeften (Bjønneskallen) finner vi ved stien mellom Krokhol og Tømmerås, og Trollkjerka (Steinkjerka) ligger øst for Grønmo.

Noen mer ukjente er Bjønnsteinen mellom Ødegårdsmosan og Ødegården, og Gaupesteinene ved veien på østsiden av Nord-Elvåga. Navnene på flere av disse finner vi også på turkartet Østmarka, og navnene har de fått etter utseende, eller fra hendelser og historikk.

Noen fungerer også som buldresteinene for klatrere. Speidersteinen er en av dem. Den ligger nord for Bjartbakken, rett inn fra veien

Unnarennet på Oppsal. Et skilt som viser vei har nettopp blitt satt opp ved stien her.

Men jeg vil slå et slag for alle de andre. De anonyme og ukjente. Du finner helt sikkert en slik ganske lett. Gå på oppdagelsesferd og finn din egen personlige stein, en favoritt. Kanskje en stein du ofte passerer på turen. En stein som bare er din. En med sjel og personlighet.

Noen steiner ligner på skulpturer. Noen er runde, andre mer kantete. Noen ligger fritt på fjell, andre skjuler mye under bakken. Variasjonene er store, også i omfang. Fra steiner i menneskestørrelser til kjempeblokker som små hus.

For mer utfyllende lesning, ikke bare om flyttblokker, men om Østmarkas geologi og

Omringet av trær. På en høyde vest for Solbergvannet.

tilblivelse, vil jeg anbefale kapitlet «Slik ble Østmarka til» på side 134 i Østmarka Venners jubileumbok «En hyllest til Østmarka».

Kake med melis. I nordenden av Lutvann.

Delt i to ved frostsprengning. I Lutdalen

Nyfødte valper i Østmarka. Foto: Statens naturoppsyn (SNO).

Fem ulvevalper i Østmarka – resultat av innavl

I juni kom turgåere over fem nyfødte ulvevalper på et ikke nærmere angitt sted i Østmarka. Det kom som en overraskelse, fordi tispa ikke ble observert med ny partner på ettervinteren.

Hårprøver som er tatt av valpene viser at det er tispas ettårige sønn, som ble igjen i reviret, som har blitt far. Det er bekreftet av Rovdata på deres nettsider.

– Feltundersøkelser har dokumentert at det er født fem ulvevalper i Østmarka-reviret i år. DNA-analysene viser at det høyst sannsynlig er en hannulv som ble født i reviret i fjor, som er faren til kullet, sier Øystein Flagstad, genetiker i Rovdata.

– Når vi fra før vet at tispa er et resultat av far og datter-parring, så kan vi fastslå at det er et ekstremt høyt innavlsnivå i dette reviret, sier Flagstad.

Flagstad sier videre i en artikkel i Aftenposten at så stor grad av innavl har han ikke vært borte i før. Han kan heller ikke komme på noe annet tilfelle der en hann er blitt far som ettåring.

SpeiderhytteTuren 2018

Hva: Hyggelig tur for turinteresserte unge og voksne

Hvor: Åtte speiderhytter i Østmarka

Hvem: Speiderne i samarbeid med Østmarkas Venner

Når: Lørdag 13. oktober kl. 09:00 til søndag 14. oktober kl. 16:00

For tredje år på rad inviterer speiderne til besøk på åtte speiderhytter i Østmarka.

Nytt av året er at det blir mulighet for overnatting på hyttene eller eventuelt i lavoer ved hyttene. En fin anledning til en flott tur i Østmarka. Lang eller kort tur, det velger du selv.

Hyttene Bysetra, Totemkoia, Pølsebua, Torsmosen, Blåhaug, Sølvstua, Tårnet og Oterstua vil være bemannet for publikum denne helgen.

Alle som ønsker kan delta, og får utdelt et oversiktskart med informasjon om hyttene. Det vil bli mulighet til å kjøpe et turpass, som dekker et merke per hytte som besøkes og for eventuell overnatting.

For mer informasjon og forslag til korte og lange turer, følg med på nett- og FB-sidene til Østmarkas Venner: www.ostmarkasvenner.no

Velkommen på tur i vakre Østmarka!

Åtte av Østmarkas speiderhytter.
Foto: Speiderne.

Barnas dag på Sandbakken

Hva: Familiearrangement
Hvor: Sandbakken Sportsstue
Hvem: Vertskapet på Sandbakken i samarbeid med Østmarkas Venner og flere
Når: Lørdag 13. oktober 2018 kl. 12:00–16:00

Sandbakken Sportsstue gjentar suksessen fra i fjor med å arrangere Barnas dag. Sandbakken vil denne dagen være arena for forskjellige aktiviteter og underholdning for barn. Det blir både sjonglering, hundekjøring og hundekos. Hundekjøring har begrenset kapasitet.

Det blir også i år solgt pølser ved bålpanne (medbrakt grillmat er ikke tillatt). Stua åpner kl. 10:00, med mulighet for kjøp av deilig hjemmebakst og drikke.

På grunn av kapasiteten på arrangementet må man ha en deltagerbillett. Det legges ut 150 gratisbilletter på Sandbakkens nettside søndag 30. september fra kl. 20.00. En billett gjelder for én familie. Første mann til mølla!

Mer informasjon om adkomst etc. finner du på Sandbakkens nettsider www.sandbakken-sportsstue.no

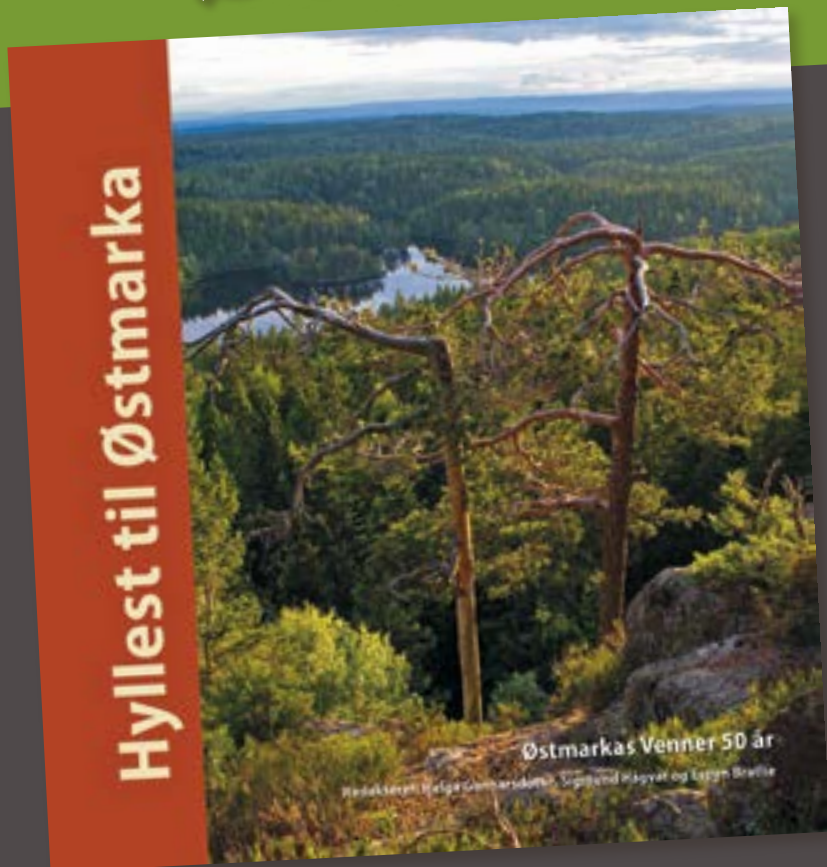
Velkommen til en trivelig dag i skogen!

Hundekjøring var et populært innslag under Barnas dag på Sandbakken i fjor. Foto: Privat.

Trollbundet publikum på Barnas dag i 2016. Foto: Sandbakken Sportsstue.

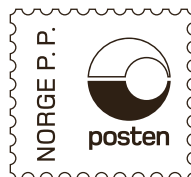

Praktbok om Østmarka!

Ny bok om Østmarkas natur og dens betydning for friluftsliv og naturopplevelse.
Mange bidragsyttere, blant andre Sverre M. Fjelstad med flere tekster og egne bilder.

Boka kan kjøpes på utvalgte steder eller bestilles direkte fra Østmarkas Venner.
Se våre nettsider for nærmere informasjon. www.ostmarkasvenner.no
Pris: 350,-. Medlemmer får boken til medlemspris 300,- ved bestilling på nett,
og ved kjøp på våre arrangementer. Innbundet, 307 sider

Returadresse:
Østmarkas Venner,
Postboks 85 Nordstrand,
1112 Oslo

Aktivitetskalender 2018

Arrangement	Dato	Foredragsholder/Guide	Annonseres
Spillet om Sarabråten	15.–16. sept.	Østensjø Kunstforening mfl.	Side 15
Sidesprang Hauktjern	23. sept.	NNV Oslo sør	Side 7
SpeiderhytteTuren 2018	13. oktober	Speiderne	Side 33
Barnas dag på Sandbakken	13. oktober	Sandbakken	Side 34
Guidet tur i nasjonalparken	21. oktober	Sigmund Hågvar	Side 22
Høstmøte	6. nov.	Annonseres senere	Side 23

Støtt Østmarkas Venner via Grasrotandelen

ØSTMARKAS VENNER

Organisasjonsnummer: 871278202

32714871278202